

ПОВІСТЬ ПРО СІЯВУША*

1. Натхненний поете, знов час твій настав,
Твори ще один героїчний дастан*.

Як слово і мудрість з'єднати він зміг,
Творцеві пишатися зовсім не гріх.

Коли ж він у слові своєму зблудив,
Брехнею поплутав думки його див.

Він хрест покладе тоді сам на собі,
Постане перед мудрецями в ганьбі.

10. Якщо не побачить невдач твоїх світ,
Тобі їх самому розгледіти слід.

А вже коли пісня дійшла до кінця,
Оздоб її гарно, йди до мудреця.

Можливо, вона буде повна краси
В потоці пісень, наче крапля сльози,

Щоби про минуле повісти міг ти,
Про те, що дегкани* змогли зберегти.

Давно ці події минули, я їх
Відновлю тепер у дастанах своїх.

20. Якщо Усевишній продовжить мені
Під цим небозводом земні мої дні,

Плодюче я б дерево виростить зміг,
Що в серця городі було би для всіх.

Небавом мені шістдесят буде літ,
Багато я думав, побачив я світ,

Та зорі для мене усе ще горять
В сузір'ях небесного календаря.

Казав раз мобед*, що ступав наперед:
«Новим не зумієш зробити старе,

30. Та вірші складай, коли серце не спить,
У них оживає перейдена мить.

Коли ти пішов, за тобою ідуть
Слова і діла на Ізадовий* суд.

Пильнуй, які зерна лишаєш рости,
І що говорив, занотуй собі ти.

Хто гідний був, той не зазнає хули,
І вчинки твої щоб розважні були».

Вертаюсь тепер до дегканових слів,
Послухай, про що той дегкан розповів.

**[ЯК ТУС І ГІВ ПРИВЕЗЛИ
З ПОЛЮВАННЯ КРАСУНЮ,
А КЕЙ-КАВУС УЗЯВ ЇЇ ЗА ДРУЖИНУ]**

40. Мобеда слова нагадаю я тут:
Під ранок, як тільки запіяв когут,

Сам, Тус і Гударз, і нестриманий Гів
Зібрались на лови в Дагуй* із верхів,

Ще вершників кілька із ними були,
Собак і соколів з собою взяли.

Стріляли в онагрів, хто скільки хотів,
На сорок було б тої здобичі днів.

А далі — Турану земля пролягла,
Уся від наметів аж темна була.

50. Побіля кордону ще й пуща. В цей час
Туранські верхівці помітили нас.

У пущу цю Тус завертають і Гів,
За ними ще й почет з кількох вояків.

Помчали на конях кудись вдалину,
Із луків вбивали птахів, дичину.

У пущі красуню побачили там,
Одразу всміхнулась вона воякам.

Такої в Ірані давно не було,
Обличчя її, як троянда, цвіло.

60. «Скажи, місяцівно, — спитав її Тус, —
Чому ти сама опинилася тут?»

І відповідь тої красуні була:
«Та батько побив, тож я з дому втекла.

З бенкету вернувся, палав його гнів,
Побачив мене і відразу скипів.

Він, певно, убив би мене згаряча,
Бо з піхов почав вже виймати меча.

У пущі шукала я сховку тоді,
І ось ви зустріли мене у біді».

70. А лицар і далі розпитує вслід:
«Скажи-но, а звідки походить твій рід?»

«Аж від Гарсіваза* я рід свій веду,
Але розпочав його шах Фаридун»*.

Спитали: «А пішки чому ти прийшла,
Коня, охорону чому не взяла?»

Сказала: «В дорозі мій кінь занепав.
Слабкий був, а потім на землю упав.

Корона моє обіймала чоло,
Там золота й перлів без ліку було.

80. Забрали усе це на схилі верхів,
Ще й плазом меча по плечах хтось огрів.

Мій батько, хоча і запеклий, але,
Я знаю, погоню за мною пошле.

А в мами моєї прудкі скакуни.
Пошлють визволяти, посадять на них».

Красуня розчулила мужні серця,
Вже Тусу не сходить рум'янець з лиця.

Сказав він: «Це я оцю сарну впіймав,
Бо першим з Ірану сюди прискакав».

90. Та Гів на це Тусові так відказав:
«Зі мною не зможеш піти сам на сам».
- Та Тус навіть оком на це не змигне:
«Та ж я сюди перший приїхав конем».
- «Неправда, — йому заперечує Гів, —
Сюди я прибіг ще попереду псів.
- Кривити душею вождеві не слід,
Ворожості може лишитися слід».
- Могла суперечка до того дійти,
Що голову дівчині слід відсікти.
100. У погляді кожного злості сліди,
Але посередник їх так розсудив:
- «Везіть до Ірану на шахів розказ,
Нехай справедливо розсудить він вас».
- Пораду цю хто би оскаржити зміг?
І ось до Ірану шлях їхній проліг.
- Як тільки Кавус* перед бранкою став,
Сам бранцем він місяцеликої став.
- До воїнів каже збентежений шах:
«Недовгий сюди ви відміряли шлях».
110. На лови було вам потрібно півдня,
Та сонце зловили, а чи оленя?
- Чи лань вполювали, чи, може, газель,
Та буде ця здобич в палаці уже».

Тоді запитав її: «Звідки твій рід,
Що вид твій, неначе обличчя пері?*

«По матері рід від туранців веду,
А предок по батькові — шах Фаридун.

Мій дід — знаний лицарський вождь Гарсіваз,
І табір його на кордоні якраз.

120. Моєю ріднею є й Афрасіяб,
Із сімені Тура — родина моя».

Шах мовив: «Волосся це, рід — говори —
Хотіла пустити в степу на вітри?

Візьму в золотий тебе нині палац,
І будеш понад місяцівнами в нас».

Сказала: «Тебе лиш побачила я,
Збагнула відразу: ти доля моя».

І коней по десять з вінцем і сідлом
Шах видав щасливим мисливцям обом.

130. Відвів він її у жіночий покій,
Тут бути на місці почесному їй.

Її одягають в коштовний наряд,
Прикраси рубінові грають, горять.

Трон — з кості слонової, а під кінець
На яснім чолі бірюзовий вінець.

Все інше — у волі Єздана, як він
Природи такий відшліфує рубін.

زین برچوب مکه گشت
 بیایدن مژگزوشا
 محنت روزش مبارک
 پادفرنگی چون مایه
 زمین شدت ز کز آن کز آن

طوبی الاشیعین و
 و النبیین

که نور شد که گشت
 پارس سبک شمشاد باه
 سبک برکن بر سر شد
 نیاید سبک تن اندر
 نشسته بود و نه چون دگر

نیز دیک آن نامور شاه نو
 زشاهی و آواز را مش کز آن

دو دیده چنانخ و ماسی تحت
 تو کس مش زاده پاکدگر

نور و ماه با چو پسته شد
 قدی پیر و در یسته دید ما

دل سرد و بر مکه گرت شد
 فروخته تله بر در و زان

بیاوشن و بی نیکس راه
 دو رضا ز پر شمع ان کو

سراپای او نیز چون سبک بود
 دو چشمش پاره بو توست

ЗМІСТ

ПОВІСТЬ ПРО СІЯВУША	3
Як Тус і Гів привезли з полювання красуню, а Кей-Кавус узяв її за дружину	4
Розповідь про народження Сіявуша та його виховання	10
Як Рустам знову привіз Сіявуша до Ірану.	13
Як Судабе закохалася в Сіявуша.	17
Сіявуш удруге йде до Судабе.	26
Як Сіявуш утретє пішов до Судабе.	32
Як Судабе ввела в оману Кей-Кавуса.	34
Як Судабе вирішує вбити Сіявуша	38
Як Кавус розпитував звідарів про дітей.	41
Як Кавус вирішував долю Судабе і Сіявуша.	44
Сіявуш проходить крізь вогонь.	47
Як Кавус розсердився на Судабе.	51
Як Кей-Кавус довідався про напад Афрасіяба	55
Сіявуш веде війну з Афрасіябом	57
Лист Сіявуша до батька.	63
Відповідь шаха Кавуса на лист Сіявуша	64
Як Афрасіябові наснився страшний сон, і він питав про його значення у мобедів	68
Як Афрасіяб вирішив укласти мир	73
Як Гарсіваз прийшов до Сіявуша.	77
Сіявуш укладає угоду з Афрасіябом.	80
Як Сіявуш послав Рустама до Кавуса.	83
Як Рустам приніс новину Кавусу.	86
Як Кавус відіслав Рустама до Сістану	89

Як Кавус відповів на листа Сіявуша	91
Як Сіявуш радився з Баграмом і Занґе Шавараном . . .	94
Послання Сіявуша до Афрасіяба	100
Лист Афрасіяба до Сіявуша	105
Як Занґе Шаваран знову повернувся до Сіявуша	107
Лист Сіявушва до Кавуса і його похід у Туран	108
Як зустрілися Афрасіяб і Сіявуш	116
Як Сіявуш грав у човган і показав майстерність перед Афрасіябом	120
Як Афрасіяб і Сіявуш поїхали на лови	127
Як Піран віддав свою дочку за Сіявуша	129
Як Піран розповідає Сіявушу про Фарангіс*	132
Як Піран розмовляв з Афрасіябом	135
Весілля Фарангіс із Сіявушем	138
Як Афрасіяб дав Сіявушеві володіння, а він заходився правити	142
Як Сіявуш збудував фортецю Ґанґ	147
Як Сіявуш розмовляв із Піраном про долю	153
Як Пірану прийшов лист від Афрасіяба про те, щоб він збирав данину з земель	157
Лист Афрасіяба до Сіявуша	158
Як Піран знову приїхав до Сіявуша, а потім до Афрасіяба	160
Як Афрасіяб послав Ґарсіваза до Сіявуша	165
Повернення Ґарсіваза до Турану і вирішення долі Сіявуша	175
Як Ґарсіваз повернувся до Сіявуша	183
Як Сіявуш поділився таємницею з Фарангіс	195
Як Сіявуш бачив сон і розповів його Фарангіс	196
Як Сіявуш потрапив у руки Афрасіяба	201